

บทที่ 5 สรุป

จำนวนครัวเรือนที่เป็นประชากรตัวอย่างของการศึกษาทัศนคติของชาวเขา ที่มีต่อโครงการพัฒนาที่สูงไทย-นอร์เว ครั้งนี้มีทั้งสิ้น 215 ครัวเรือน ประกอบด้วยชาวเขาเผ่าต่างๆ 5 เผ่า ชาวเขาเหล่านี้จะถูกถามถึงกิจกรรมต่างๆ ในขณะที่สัมภาษณ์และโครงการในอนาคต เพื่อดูถึงผลกระทบของกิจกรรมดังกล่าวต่อชาวเขาเองและต่อหมู่บ้าน นอกจากนั้นชาวเขาจะถูกถามเกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริม (ระดับปฏิบัติงานในสนาม) ด้วย

โดยทั่วไปแล้ว การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแต่ละโครงการของชาวเขา นับว่าอยู่ในเกณฑ์ดีมาก และทุกคนก็รู้สึกว่าได้รับประโยชน์จากกิจกรรมของ TN-HDP ส่วนความรู้สึกที่เป็นด้านลบต่อโครงการนั้นเรียกได้ว่าแทบไม่มีเลย ไม่ว่าจะเน้นเฉพาะแต่ละโครงการหรือโดยส่วนรวม ตรงข้ามกลับมีความรู้สึกที่เป็นด้านบวกต่อโครงการ รวมทั้งการช่วยเหลือของโครงการโดยเฉพาะการกระตุ้นให้ปลูกพืชทดแทนเพิ่ม

อย่างไรก็ตามปรากฏว่าในบางกิจกรรม เจ้าหน้าที่โครงการฯ ได้พยายามอย่างมากที่จัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่างๆมาช่วยเหลือชาวเขา ผลของการให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจังนี้เองทำให้ชาวเขาพึ่งพาโครงการฯ ตลอดเวลา นั่นคือชาวเขาไม่สามารถหาปัจจัยหรืออุปกรณ์ต่างๆ ในการเพิ่มผลผลิตด้วยตนเองได้ รวมทั้งไม่สามารถแก้ไขปัญหาเองนอกจากขอความช่วยเหลือ ซึ่งจุดมุ่งหมายของโครงการฯ ประการสำคัญอันหนึ่งคือต้องการให้ชาวเขาสามารถสานต่อโครงการพัฒนาต่างๆ ได้เอง หลังจากที่โครงการ TN-HDP ถอนตัวออกไป ดังนั้น ข้อเสนอแนะในที่นี้จึงใคร่ขอให้พิจารณาหาวิธีการที่จะพัฒนาชาวเขาให้เป็นคนมีประสิทธิภาพ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เพราะการช่วยเหลือส่งเสริมครั้งนี้ จะมีค่าน้อยมากถ้าไม่สามารถทำให้ชาวเขาสามารถพึ่งตนเองในการสานต่อโครงการที่ทาง TN-HDP ได้วางไว้ให้แล้ว

ชาวเขาส่วนมากมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม และวางแผนในกิจกรรมของแต่ละโครงการดีมาก ชาวเขาเองมีความตั้งใจและสามารถที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะโครงการใหม่ๆ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าการบริหารโครงการต่างๆ ตามข้อเท็จจริงแล้วได้ใช้วิธีการบริหารจากระดับล่างขึ้นไปสู่เบื้องบน (Bottom up) มากกว่า 'การบริหารจากเบื้องสูงลงมา' (Top down)

สิ่งที่น่าปรับปรุงประการหนึ่งคือ การใช้จ่ายล่าช้าเพราะวิธีการใช้ของชาวเขายังไม่ปลอดภัยซึ่งจะมีผลต่อสิ่งแวดล้อมและต่อผู้ใช้เอง รวมทั้งการทำลายภาชนะบรรจุยาฆ่าแมลงที่ใช้หมดแล้ว (อย่าให้ใช้ภาชนะบรรจุยาฆ่าแมลงที่ใช้หมดแล้วแทนแก้วน้ำ) การใช้หน้ากากที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่ได้ใส่หน้ากากและถุงมือเวลาพ่นสารเคมี เป็นต้น การขาดประสบการณ์ในการใช้สารเคมี การขาดการเรียนรู้วิธีการป้องกันภัยจากสารเคมีก็เหมือนกับการปล่อยให้เด็กทารกเล่นของมีคม ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายขึ้นได้

ต่อไปนี้เป็นข้อสรุปของกิจกรรมในโครงการต่างๆ ที่สำคัญๆ และเพื่อให้เห็นภาพพจน์ของแต่ละโครงการ ผู้อ่านควรย้อนกลับไปดูข้อสรุปประเด็นที่สำคัญในตอนท้ายของการวิเคราะห์ของแต่ละโครงการ

ในระหว่างที่ทำการศึกษา ปัญหาการขาดแคลนข้าวเพื่อการบริโภคของชาวเขาเป็นปัญหาสำคัญในพื้นที่ของโครงการทุกแห่ง แม้ว่าจะมีการปลูกข้าวเพิ่มขึ้นในบางหมู่บ้านตั้งแต่เริ่มโครงการของ TN-HDP ชาวเขาให้ความสนใจมากในโครงการผลิตข้าว ถึงแม้ว่าชาวเขาส่วนมากจะไม่สามารถนำผลผลิตมาแลกเปลี่ยนเป็นปุ๋ยและยาฆ่าแมลงโดยปราศจากความช่วยเหลือของโครงการ

การปลูกพืชผักสวนครัว เป็นสิ่งใหม่ที่โครงการให้ความสนับสนุน แต่ก็เป็นที่ยอมรับและชาวเขาส่วนมากก็มีความต้องการโดยเฉพาะเมล็ดพันธุ์พืช โครงการนี้จึงน่าจะดำเนินการต่อไปโดยชาวเขาเองได้ ในกรณีที่โครงการไม่ได้ให้ความช่วยเหลืออีกต่อไป

โครงการปลูกมันฝรั่งมักประสบปัญหาเรื่องโรคพืช ชาวเขาส่วนใหญ่ต้องการเมล็ดพันธุ์. ยามาแมลง และปุ๋ย มีชาวเขาเพียงส่วนน้อยที่กล่าวว่าสามารถดำเนินโครงการนี้ต่อไป ถ้าไม่มีการช่วยเหลือจากโครงการฯ ในอนาคต จึงมีข้อเสนอแนะว่าโครงการปลูกมันฝรั่งยังไม่ควรขยายไปยังพื้นที่ที่ปลูกไปแล้ว เพื่อที่จะสามารถ ทบทวนให้เกิดเป็นผลสำเร็จอย่างเหมาะสมต่อไปเสียก่อน

ประมาณครึ่งหนึ่งของชาวเขาที่เป็นตัวอย่าง ได้มีการปลูกเผือกมาก่อนแล้ว แต่มีเพียงครึ่งเดียว ของจำนวนที่ปลูกนี้กล่าวว่าได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าปัจจัยในการผลิตเป็นเพียงการให้ยืมเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในพื้นที่ที่เผือกไม่ได้มีการปลูกมาก่อน รูปแบบของการผลิตบางอย่างสามารถประกันได้ว่าจะทำ ให้เกิดการลดผลผลิต ส่วนมากชาวเขาเห็นว่าโครงการปลูกเผือกมีปัญหา มีเพียงไม่กี่รายที่สามารถแก้ปัญหา ได้ ปัญหาในการผลิตนี้จึงสมควรให้มีการศึกษาต่อไป

โครงการปลูกถั่วแดงหลวง เป็นโครงการที่ชาวเขาในพื้นที่รู้จักกันดี และมีชาวเขาส่วนใหญ่ปลูก ครึ่งหนึ่งของชาวเขาที่เคยปลูกถั่วแดงมาก่อนกล่าวว่า ได้รับผลผลิตเพิ่มขึ้นตั้งแต่โครงการนี้เริ่มต้นมา จึงมีข้อ สังเกตว่าปัจจัยและอุปกรณ์ที่จะทำให้ผลผลิตเพิ่ม ควรสนับสนุนให้มีต่อไป เช่น การให้บริการเพื่อถั่ว และ ให้มีคณะกรรมการที่เป็นชาวเขาด้วยกันทำหน้าที่ควบคุมการถั่ว (ไม่ใช่เจ้าหน้าที่โครงการ) โครงการนี้ใน อนาคตต่อไปจะเป็นที่ยอมรับและจะเจริญก้าวหน้าดี แม้ว่าโครงการฯ จะเลิกการช่วยเหลือสนับสนุนไปก็ตาม

โครงการปลูกกาแฟเป็นโครงการที่ชาวเขารู้จักกว้างขวางดี แต่มีชาวเขาเพียงจำนวนน้อยที่คิดว่า จะสามารถสานต่อโครงการนี้ ถ้าหากไม่ได้รับความช่วยเหลือจาก TN-HDP แล้ว ส่วนใหญ่ยังคงต้องการพึ่ง ความช่วยเหลือจากโครงการฯ อยู่

ชาวเขาจำนวน 1 ใน 3 กล่าวว่า โครงการปลูกข้าวโพคของ TN-HDP ทำให้ผลผลิตข้าวโพค เพิ่มขึ้นโดยที่ร้อยละ 60 กล่าวว่าผลผลิตเพิ่มขึ้นเพราะได้รับการส่งเสริมด้านปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ฉะนั้นระบบ การถั่ว ยืม ปัจจัย/อุปกรณ์ เกี่ยวกับผลิต ควรจัดให้มีขึ้นเพื่อให้ชาวเขาสามารถพึ่งตนเองได้ในอนาคต

ชาวเขามากกว่าครึ่งหนึ่งในหมู่บ้าน จะเป็นสมาชิกของธนาคารข้าว ซึ่งเป็นที่แสดงให้เห็นว่า โครงการธนาคารข้าวนี้อาจเป็นโครงการใหม่ และสามารถติดตามได้ใกล้ชิดทำให้เกิดความสนใจในการปฏิบัติ งานให้สำเร็จ และจะสามารถขยายขอบเขตการถั่วยืมออกไปได้อย่างเหมาะสม

ชาวเขาไม่กี่คนรู้สึกว่าธนาคารปุ๋ยน่าจะดำเนินต่อไปได้ แม้ว่าโครงการนี้จะเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย เหตุใดจึงมีเพียงไม่กี่คนที่คิดเช่นนี้ จึงควรจะมีการศึกษาเพื่อให้เป็นโครงการที่สามารถดำเนินต่อไป

การขาดน้ำในการอุปโภคและบริโภค ยังคงเป็นปัญหาหลักในทุกพื้นที่ของโครงการฯ ในการ วิเคราะห์พบว่ามากกว่า 1 ใน 3 ของชาวเขาที่ยังมีปัญหาน้ำไม่พอใช้ในครัวเรือน การฝึกอบรมเกี่ยวกับระบบ น้ำใช้ในหมู่บ้านอยู่ในระดับสูง แต่ในด้านการบำรุงรักษา เมื่อติดตั้งระบบไว้แล้วค่อนข้างดีจึงมีข้อเสนอแนะ ว่าคณะกรรมการหมู่บ้านควรมีการปรับปรุงด้านการเงิน เพื่อเก็บไว้ใช้ในการซ่อมแซมบำรุงรักษาการใช้น้ำใน หมู่บ้าน

สุขภาพอนามัยในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ดี โดยที่ร้อยละ 86 เคยได้รับการด้านสุขภาพอนามัย ข้อเสนอแนะในด้านนี้คือ ควรขยายการให้บริการด้านการฉีดวัคซีนให้กว้างขวางเพิ่มขึ้น

ในเรื่องโครงการส่งเสริมปศุสัตว์ ชาวเขาส่วนใหญ่กล่าวว่า อัตราการเป็นโรคและการตายของสัตว์ ลดลงเนื่องจากการได้รับการฉีดวัคซีน ชาวเขามากกว่าครึ่งหนึ่งกล่าวว่า มีปัญหาเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง ข้อเสนอแนะ ในเรื่องนี้คือโครงการนี้ควรนำมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเพิ่มความช่วยเหลือให้มากขึ้น

ทัศนคติของชาวเขาต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ นั้น โดยทั่วไปอยู่ในระดับที่ดี สิ่งที่ต้องปรับปรุงคือด้าน การสื่อสาร เช่น การที่ความรู้เกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ของชาวเขา และความต้องการของชาวเขา ความสามารถที่จะตัดสินใจจะติดต่อสื่อสารกับชาวเขา และความบ่อยครั้งในการไปเยี่ยมเยียนชาวเขา

การศึกษาอีกด้านหนึ่งคือ การศึกษาทัศนคติของเจ้าหน้าที่ที่มีต่อชาวเขา และต่อโครงการพัฒนาต่างๆ รวมทั้งทัศนคติของเจ้าหน้าที่ที่มีต่อเพื่อนร่วมงาน ส่วนประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา คือ ทำให้มองเห็นภาพรวมของโครงการต่างๆ ว่ามีโครงการใดบ้างที่เป็นปัญหา เพื่อการนำมาปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป ทำให้มองเห็นความร่วมมือของชาวเขาในกิจกรรมด้านต่างๆ และทราบถึงทัศนคติในการทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานเป็นต้น

1. ด้านชาวเขาพบว่าชาวเขาในทุกเขตพื้นที่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ทุกโครงการด้วยดี โครงการที่ได้รับความร่วมมือน้อยจากชาวเขา คือ โครงการส่งเสริมการปลูกมันฝรั่ง พืชผักนอกฤดู และโครงการปลูกป่าแบบประชาอาสา โครงการฝึกอบรมของ TN-HDP พบว่า ชาวเขาส่วนใหญ่มีความเข้าใจการฝึกอบรมในระดับปานกลาง เช่นเกี่ยวกับการนำไปปฏิบัติภายหลังการฝึกอบรม การฝึกอบรมที่มีประโยชน์ต่อชาวเขา มากที่สุดคือ โครงการส่งเสริมการผลิตกาแฟ การจัดตั้งกลุ่มหรือพัฒนากลุ่ม การอบรมผู้นำท้องถิ่น การผลิต และการตลาด ตลอดจนการดูงานนอกสถานที่

2. ด้านโครงการและกิจกรรม พบว่าโครงการที่ให้ประโยชน์กับชาวเขามากที่สุดคือ โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวไร่/นาตา รองลงมาคือโครงการส่งเสริมการผลิตกาแฟ ส่วนโครงการที่ให้ประโยชน์กับชาวเขาน้อยที่สุด คือ โครงการส่งเสริมการปลูกพืชผักนอกฤดู รองลงมาคือ โครงการพัฒนาปศุสัตว์ และโครงการปลูกป่าแบบประชาอาสา

สำหรับโครงการที่มีปัญหาพบว่า โครงการส่งเสริมการผลิตถั่วแดงเป็นโครงการที่มีปัญหา เป็นอันดับหนึ่ง โดยส่วนมากจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับโรคของถั่วแดง โครงการที่มีปัญหาอันดับรองลงมาคือ โครงการส่งเสริมการผลิตกาแฟเพราะเป็นโรค และชาวเขาไม่ยอมใช้ยาฆ่าแมลงและใส่ปุ๋ยบำรุง หรือถ้าใส่ก็ไม่ต่อเนื่อง และชาวเขาเองเข้าใจว่า กาแฟเป็นพืชที่ดูแลรักษายาก ไม่มีตลาดพอโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าโครงการ TN-HDP ถอนตัวออกไป ส่วนโครงการส่งเสริมการปลูกเผือกมีปัญหาเนื่องจากพันธุ์ไม่ดี กระแสรนได้ผลผลิตต่ำ โครงการสหกรณ์และสินเชื่อการเกษตรมีปัญหาเพราะเป็นโครงการใหม่ ชาวเขาไม่เข้าใจขั้นตอนและวิธีการในการจัดบันทึกหรือทำหลักฐานการเงิน เป็นต้น

3. ด้านการปฏิบัติงานและเพื่อนร่วมงานพบว่า งานที่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติอยู่ มีความยากง่ายอยู่ในระดับปานกลางและพอใจกับงานที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติมาก ส่วนความปลอดภัยระหว่างการปฏิบัติงานกับความพอใจในเบี่ยงเลียงอยู่ระดับปานกลาง เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความพอใจกับเงินเดือนที่ได้รับ และสวัสดิการของโครงการ TN-HDP มาก ความสามารถที่จะเข้ากันได้กับเพื่อนร่วมงานเป็นไปอย่างคึง และปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนร่วมงานเกือบไม่มีเลย

คณะผู้วิจัยหวังว่า ผลจากการศึกษาและผลสรุปของรายงานนี้คงจะเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายบุคลากรของโครงการพัฒนาที่สูงไทย-นอร์เว และต่อเจ้าหน้าที่รัฐบาลไทยที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาต่างๆ ที่ดีขึ้นต่อชาวเขาของประเทศไทยต่อไป